

גליון קנין תורה

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזה"ש"ת

נציב חודש אדר

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה מיכל ראזענבערג הי"ו

לעי"נ חותנו הרבני החסיד המפורסם

מוה"ר יוסף שמואל ב"ר מתתיהו ע"ה

מסכת קידושין

גליון י"ז

פ' תצוה תשע"ה

שינון לחזרה

עמוד א'

שאלות ותשובות

עמוד ו'

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

דף ס"ב ע"א – דף ס"ה ע"א

בעלמא הוא, קמ"ל סיפא דקרא שאם לא יתחטא בין ביום השלישי ובין וביום השביעי לא יטהר.

– עוד כפל קרא וכתב 'זהוה המהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי', דלא תימא ד'שלישי ושביעי' בא למעט רק אם הוה ביום שני וביום ששי שאינו נטהר כיון שמייעט מימי טהרה ושלא ריהק הואתו טומאתו כדבעי כיון שהוה ביום ו' במקום יום ז', אבל אם הוה ביום שלישי וביום שמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר עביד, קמ"ל דגם בזה אינו נטהר ודבעינן שלא ירבה ושלא ימעט בימים שבין הוה ראשונה להוה שניה, אלא יהו ג' ימים פנויים בין ב' ימי הוה. לפי"ז אם הוה ביום רביעי וביום שמיני שפיר דמי, דכל מה שמשעה הוה ראשונה אין בכך כלום כל שלא הירבה ולא מיעט בימים שבין הוה ראשונה לשניה. והא דחזר וכתב אח"כ 'זחטאו ביום השביעי' והא כבר אשמעינן שצריך להוות עליו ביום השביעי, דהו"א דוקא לענין קדשים הוה הזאת שלישי ושביעי לעיובא, אבל לענין תרומה בהד נמי סגי, קמ"ל.

הטעה את עצמו

♦ המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לוייה, לוייה והרי היא כהנת, עניה והרי היא עשירה, עשירה והרי היא עניה, הרי זו מקודשת, מפני שהאשה לא הטעתו ולא הוא הטעה את עצמו, וגם אינו יכול לטעון דהוה מקח טעות, דכיון שלא פירש כן בהדיא הוה להו דברים שכלב ואינן דברים.

דבר שלא בא לעולם

♦ נחלקו תנאי אם אדם יכול להקנות או להקדיש דבר שלא בא לעולם, ומצינו בסוגיא זו ב' שיטות (מיהו עיי' להלן בהערה דלדינא יש ג' שיטות):

(א) לתנא דמתניתין, אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אפילו אם כבר בא מקצתו כל שלא בא לעולם ביאה גמורה. וכן אם בא לעולם ביאה גמורה אבל עדיין מחוסר מעשה, נמי הוה כדבר שלא בא לעולם (ביאה גמורה). מיהו אמר ר' יוחנן, דכל דבידו לעשות לאו כמחוסר מעשה הוא. ויוצא מזה דינים דלהלן:

א. מחוסר מעשה שאין בידו לעשות: אמר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר, לאחר שתתגירי, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחררי, לאחר שימות בעליך, לאחר שתמות אהותיך,

מראי מקומות לתוספות

דף ס"ב ע"א: ד"ה צלמא לרבי חנינא, ד"ה הנקי כתיב.

דף ס"ב ע"ב: ד"ה אלא מעמה, ד"ה נהי דזידו, ד"ה ואמר רבי חנינא.

דף ס"ג ע"א: ד"ה ה"ג קונס, ד"ה יפר, ד"ה וידי איתנהו צעולס.

דף ס"ג ע"ב: ד"ה אלא ע"מ, ד"ה והא שתיק, ד"ה ולא, ד"ה כיון.

דף ס"ד ע"א: ד"ה נאמן, ד"ה כר' דוסמאלי.

דף ס"ד ע"ב: ד"ה רבי סנר מה לי לשקר.

דף ס"ב

המשך ראיות אם בעינן תנאי כפול או לא

(ה) כהן השביע את הכוטה אם לא שכב איש אותך ואם לא שמת טומאה תחת אישך הנקי ממי המורים המאררים האלה, ולא כפל ושם שכב איש אותך לא תנקי, אלמא לא בעינן כפילא ואלא מכלל ברכה אתה שומע קללה. ומדחה (ר' מאיר) דלעולם צריך לכפול, ולכך כתיב 'הנקי' ובלא יידין למידרש כאילו כתיב 'חנקי' ולאשמעינן גם קללה, ונדרש על הפסוק שאח"כ 'חנקי – זאת כי שפית, כלומר שאם שפית תתחנקי.

ולר' חנינא בן גמליאל ודס"ל מכלל הן אתה שומע לאו ולא בעינן כפילא הא דכתיב 'הנקי' ודאיכא למידרשיה הכי והכי, ולא כתב לשון אחר כגון 'תהיה' וכו', שאם היה כתיב לשון אחר הוה אמינא שאם לא שכב הנקי, ואם שכב לא הנקי ולא חנקי אלא איסורא בעלמא איכא, לכך כתב 'הנקי' ודמשמע נמי 'חנקי' לאשמעינן דגם עונש איכא.

(ו) במצות הזוהא ועל מי שנשטא במת שצריך להוות עליו מאפר פרה ביום ג' וביום ז' כתיב 'הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי ויטהר, ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר', אלמא בעינן כפילא. ומדחה (ר' חנינא בן גמליאל) דלעולם לא בעינן כפילא, ושאיני הכא דאי מרישא דקרא הו"א שאינו אלא מצוה בעלמא להוות בשלישי ושביעי, אבל היכא דעביד רק בהד מינייהו סגי והוא לא כתיב בלשון תנאי אם יתחטא למשמע מינה שאם לא יתחטא לא יטהר, אלא 'הוא יתחטא' כתיב ואיכא למיטר לשון ציווי

גליץ קנין תורה

לאחר שיהיו לך יבמוך; בכלהו אינה מקודשת, משום דעדיין מחוסר מעשה ואין בידו לעשותו. וגם גירות דידה [לאחר שאתגיר] לאו בידו הוא, דגר צריך שלשה וישראלים שנוקדין לו להמבילו ולהודיעו מקצת מצות קלות ומחורות דכתיב ביה 'משפט', ומי יומר דמודקקו ליה הני תלתא^א.

ואף כשנותן פרוטה לשפחתו ואמר לה הרי את מקודשת לי **לאחר שאשחררה**; אינה מקודשת, אף על פי שבידו לשחררה, דמעיקרא נחשבת כבהמה ואחר השחרור היא כדעת אחרת והלכך אין מחוסר מעשה גדול מזה^ב.

וכן אם נותן פרוטה לאשתו ואמר לה הרי את מקודשת לי **לאחר שאגרשיה**, אינה מקודשת, דנהי דבידו לגרשה, אבל אין בידו לקדשה אחר כך ודשם לא תתרהז או בקדושו^ג. אבל הנותן שתי פרוטות לאשה, באחת אמר לה התקדשי לה היום ובאחת אמר לה התקדשי לי לאחר שאגרשיה, נסתפק **רב אושעיא** אם הוּוּ וקדושי לאחר גירושין קידושין, וליכא למיפשט מהנ"ל דלא הוּוּ קידושין ומאחר שאין בידו לקדשה אחר שנתגרשה, דדלמא הכא עדיף דכי היכי דתפסי קידושין השתא תפסי נמי לאחר כן ודמנו דאי בעי לקדושי השתא מקדשי, תפסי בה נמי קידושין לאחר זמן מהשתא. משא"כ כשמקדש את אשתו לא היא השתא למתפס קדושי, שהרי מקדשת ועומדת^ד.

ב. מחוסר מעשה שבידו לעשות: אין תורמין מן התלוש על המוכר ודמחוסר אינו הייב בתרומה דכתיב 'ראשית דגנך' מדי דמידגן שנאסף בכרו, ואם תרם אין תרומתו תרומה ודלא חל של תרומה על התלוש שהופרש עליו, וטבל הוא ביד כהן ויכול לתרום עליה ממקום אחר וכולה חולין, והמחוסר שהופרש עליו לא נתקן ולכשתלוש צריך לתרום. כיצד, אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת, או פירות ערוגה זו מחוברת יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין, לא אמר כלום. אבל אם אמר 'לכשיתלוש', דבריו קיימין וכשנתלוש הוי תרומה למפרע^ה, דהואיל ובידו לתלוש ולהפריש לאו כמחוסר מעשה דמי.

ג. לא בא לעולם: מיהו הא דמהני כשאמר 'לכשיתלוש', היינו דוקא אם כבר גדלו והביאו שלישי ודכידו לתלוש מיד ולהפרישו, אבל אם עדיין לא הביאו שלישי ודלאו שם תבואה עליהן ואמר 'לכשיביאו שלישי ויתלוש', והביאו שלישי ונתלוש, לא אמר כלום, שעדיין לא בא לעולם ביאה גמורה והוי כדבר שלא בא לעולם.

(ב) ר' אליעזר בן יעקב, פליג על תנא דמתניתין וסבירא ליה אדם מקנה אפילו דבר שלא בא רק מקצתו לעולם ואף שלא בא ביאה גמורה, וכן פליג בדבר שהוא מחוסר מעשה אף שאין בידו לעשותו. לפי זה האומר פירות זו ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת **לכשיתלוש**, אפילו אם עדיין לא הביאו שלישי ודאין בידו לתלוש ולהפרישו דבריו קיימין וכן פליג בכל הני דמתניתין 'לאחר שאתגיר לאחר שתגיר' וכו', וס"ל שמקדשת אע"פ שמחוסרין מעשה ואין בידו לעשותו. מיהו מודה ר' אליעזר בן יעקב שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כלל.

ואף בתבואה שלא הביאו שלישי פליגי רבה ורב יוסף בדעת ר' אליעזר בן יעקב באיזה אופן נחשב שכבר בא מקצתו לעולם:

ללישנא קמא; לרבה מיירי דוקא בשחת וכן של שדה בית הבעל וכן של שדה בית השלחין, דראוי לקצור ולהאכיל לבהמה ומידי דמינכר וחשוב הוא, אבל באגם והיינו צמחים רכים שיש בהן כדי לכוף ראשן אבל אינם ראויים לקצור ולהאכילן לבהמה מודה דהוי כדבר שלא בא לעולם, ולרב יוסף מיירי אפילו באגם.

ללישנא בתרא; לרבה מיירי דוקא בשחת של שדה בית הבעל ודדי לה במי נשמים אבל בשחת של שדה בית השלחין [שצריכה להשקותה] מודה דהוי כדבר שלא בא לעולם והיו דעבידא דפסידה כשאין משקין אותה כראוי הוי כאילו לא באה לעולם כלל, ולרב יוסף מיירי אפילו בשחת של שדה בית השלחין; אבל באגם לכולי עלמא הוי כדבר שלא בא לעולם.

♦ **האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי, לא אמר כלום** ואפילו לרבי אליעזר בן יעקב, דהוי דבר שלא בא לעולם. ואם היתה אשתו מעוברת; לתנא דמתניתין מי"מ לא אמר כלום, ואפילו כשכבר הוכר עוברת ודכל זמן שלא ילדה לא הוי אלא כבא מקצתו לעולם ואנן בעינן ביאה גמורה לעולם. לר' אליעזר בן יעקב דס"ל אדם מקנה דבר שבא מקצתו לעולם, קנה, מיהו תלוי בלישנא קמא ולישנא בתרא אם בעינן הוכר עוברת או לא: ללישנא קמא, לא קנה לרבה ודאוקמא לר' אליעזר בן יעקב בשחת אלא אם הוכר עוברת, ולרב יוסף ודאוקמא לר' אליעזר בן יעקב אף באגם קנה אפילו כשלא הוכר עוברת. ללישנא בתרא ודבין רבה ובין רב יוסף אוקמו לר' אליעזר בן יעקב בשחת ולא פליגי אלא בשחת דבי שקיאו. לכולי עלמא לא קנה אלא בהוכר עוברת והוא מקודשת אפילו לרבה (שהצריך שחת של שדה בית הבעל), דעובר נמי כשחת של בית הבעל דמי שנמרו בידו שמים.

דף ס"ג

♦ **רבי** והוא ר' יהודה הנשיא ו**רבי מאיר** סבירא להו ג"כ כרבי אליעזר בן יעקב דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם [ביאה גמורה. וקיימא לן כר' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי ר"ה כמאן, מיהו ע"י תוד"ה ואמר^א]:

רבי, מדפרש הפסוק 'לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אלך מעם אדוניו' שמיירי בלוקח עבד [ומאדון אחר] על מנת לשחררו, והיינו שכותב לו בשטר 'לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו' ויאתא קרא

ה. ע"י צייטב"א ועוד ראשונים, דנאמת ר' אליעזר בן יעקב ור' מאיר לאו חדל שיעה קיימי, דלר' אליעזר בן יעקב אין אדם מקנה אלא דבר שכבר בא מקצתו לעולם ואף מה פליגי כנה ורב יוסף אם מיירי רק בשעת הו אפי' באגם, אבל לר' מאיר אדם מקנה אף דבר שלא בא כלל לעולם, ולדידיה המוכר פירות דקל למכירו קודם שנאלו כלל לעולם קנה. והא דאוקמיה אביי לר' מאיר כשיטת ר' אליעזר בן יעקב, ר"ל דטלוס פליגי ארבינן דק"ל שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם צאה גמורה, ע"ש, ע"ש, וע"י צמ"ס ד"ה ואמר רבי מינא.

גליץ קנין תורה

להזהיר לבית דין שיכפרוהו שלא להשתעבד בו, הרי דאפילו קודם שקנהו ודעיינו מחוסר מעשה ונחשב כדבר שלא בא לעולם ביאה גמורה) יכול להקנותו לעצמו וכשקנה אותו אח"כ נעשה משהו למפרע.

ר' מאיר, מדסבירא ליה שהאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגירי, לאחר שתתגירי, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחררי, לאחר שימות בעליך, לאחר שתמות אחותיך, לאחר שיחלוץ לך יבמך, ככולהו מקודשת ואפי"פ שהן מחוסר מעשה והיו כדבר שלא בא לעולם ביאה גמורה.

– רבי יהודה הנשיא מודה לר' מאיר דמעיקר הדין מקודשת ככולהו וכנגד דמיל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מיהו סבירא ליה דכשאומר 'לאחר שימות בעליך' או 'לאחר שתמות אחותיך' אינה מקודשת מדרבנן, שחששו משום איבה (איבת אחות ואיבת בעלה, אבל בשאר מודה לר' מאיר דמקודשת).

• שיטת ר' עקיבא: להזהר אמינא סובר גם ר' עקיבא כר' אליעזר בן יעקב, מדתניא שהאשה שאסרה מעשה ידיה על בעלה כהקדש; לתנא קמא אין הבעל צריך להפר נדרה (שאין נדרה חל דמעשה ידיה משועבדין לו אינה יכולה לאסרן עליו), ולר' עקיבא יפר דחיישינן שמה תעדיף על מעשה ידיה ותעשה יותר ממה שהיא חייבת לו ויחול הנדר על אותו העדפה; והא אותו העדפה עדיין לא בא לעולם בשעת הנדר, שמע מינה דלר' עקיבא אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

למסקנא אין ראיה, דמייירי שאמרה יקדשו ידי לעושיהם ולמי שבראם ולכך חל הנדר ועל חלק ההעדפה דלא משתעבדי לבעל דידים מיהא איתנהו בעולם.

שכירות כמלוה או לא

• האומר לאשה הרי את מקודשת לי בשכר שהרכבתיך על החמור, או בשכר שהושבתך בקרון או בספינה וכדומה, לכולי עלמא אינה מקודשת, שכבר נתחייבה לו שכר זה והוי מלוה גבה, והמקדש במלוה אינה מקודשת.

• אם אמר לה בשכר שארכיבך על החמור, או בשכר שאושיבך בקרון או בספינה, וכן אם אמרה לו שוב עמי בצוותא (שלא אשב הייתי), או שחוק לפני, רקוד לפני, עשה כדמום (בנין) הוה, ואקדש אני לך (בשכר שתעשה לי אחד מאלו):

לתנא דברייתא, שמיין אם יש בו (כדבר זה שעשה בשבילה) שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת, דקסבר אינה לשכירות אלא לבסוף ואומן המקבל עליו לעשות מלאכה בכלי של חבירו בשכר, אין בעל הכלי מתחייב לשלם עד גמר המלאכה כשהאומן מחזיר לו הכלי, ולכן דבא לא נתחייבה האשה לשלם לו שכרו עד גמר מלאכתו, ואז לשם קידושין הוא מוחלו אצלה ואין כאן מלוה.

לתנא דמתניתין, אפילו אם יש בו שוה פרוטה אינה מקודשת, דקסבר ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף וכל פורתא ופורתא דעבד, קמא קמא קני אגרא, ונמצא כדיון שעלה שכרו לפרוטה אפילו קודם שגמר מלאכתו, כבר נתחייבה לו מיד פרוטה, והוי' מלוה גבה, וכשמקדשה אח"כ בשכר זה אינה מקודשת דהוי' כמקדש במלוה.

והא דתנן במתניתין 'האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלמון ואעשה עמך כפועל (בפעולת יום אחד) דבר עליה

לשלמון ועשה עמה כפועל מקודשת ואם לאו אינה מקודשת, מייירי שנתן לה שוה פרוטה, אלא שקודשה בתנאי שידבר עליה לשלמון או יעשה עמה כפועל, אבל אם קודשה בשכר שידבר עליה לשלמון ויעשה עמה כפועל אינה מקודשת ואף אם דבר זה שוה פרוטה, דקסבר ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף והמקדש במלוה אינה מקודשת.

על מנת שירצה אבא

שנינו במתניתין ג' דינים: רישא, 'על מנת שירצה אבא ואביו של התן רצה האב מקודשת ואם לאו אינה מקודשת'. מציעתא, 'מת האב הרי זו מקודשת'. סיפא, 'מת הבן מלמדין האב לומר שאינו רוצה'.

לכולי עלמא אי אפשר לפרש דכולה מתניתין מייירי כשאמר על מנת שיאמר אבא (כשישמע) רוצה אני ואבל אם שתק כשמע לא הוי קידושין, דא"כ קשה מציעתא (כשמת האב) למה הוי קידושין והא לא אמר אין ואין לומר דמייירי ששמע קודם מיתתו ואמר אין, דא"כ כי לא מת נמי מקודשת כשאמר אין, ולמה נקט מת האב, תורהו. וכן ליכא למימר דמייירי כשאמר על מנת שישתוק אבא (מיד כשישמע ולא ימחה, והכי יהי פירושו דרישא ומציעתא; רצה האב כלומר שתק בשעת שמועה מקודשת, לא רצה האב אלא מיהא מיד כשישמע אינה מקודשת, מת האב פ"י קודם השמועה מקודשת דמ"ם לא מיהא; תודה אלא, דא"כ קשה סיפא (כשמת הבן) דמלמדין האב לומר שאינו רוצה, והא כיון שכבר שמע ושתק (בשעת שמועה ולא מיהא) מיד מקודשת, ומה מהני אם ימחה אחר כך. למסקנא אפשר לפרש המשנה בב' אופנים:

(א) ר' ינאי, מוקים רישא בחד מעמא, ומציעתא וסיפא בחד מעמא: רישא מייירי שאמר על מנת שישתוק אבא (בשעת שמועה); שתק הרי זו מקודשת ולא מהני מה שימחה אח"כ כיון ששתק בשעת שמועה, לא שתק אלא מיהא לאלתר אינה מקודשת. מציעתא וסיפא מייירי כשאמר על מנת שלא ימחה אבא לעולם, דככהאי גוונא כל זמן שהאב בחיים לא הוי קידושין ודאי, דאפילו אם רצה בקידושין יכול למחות אח"כ ולעקור הקידושין (שהרי לא קבע זמן למחאה וכל כמה דמחי עקר להו, ולפי"ז הרי היא לעולם בפסק קידושין עד שימחה), ודוקא כשמת האב עד שלא מיהא הרי זו מקודשת והיינו מציעתא, ואם מת הבן מלמדין את האב לומר שאינו רוצה (כדי לעקור את הקידושין למפרע ולא תזקק ליבם).

– מדאוקים ר' ינאי למתניתין הכי, ולא אוקמיה בתרי תנאי וחד מעמא (דהוי מצי למימר דפליגי תנאי במשמעות לשון 'על מנת שירצה אבא', דתנא דרישא סבר לשון שתוק הוא (שישתוק בשעת שמועה) וכיון ששתק הוי קידושין מיד, ותנא דסיפא סבר לשון

1. ועי' בתוס' דלין להקשות מהמר שמת קודם השמיעה היאך היא מקודשת למת אי הוה שמע הוה מוסה, דיש לנו לדון דעמו של א ימחה, ע"ש וזמנה"ש"א שם.

2. עפ"י פירש"י, ומשמע דלא רק כשמתק שעת שמיעה יכול למחות אח"כ, אלא אפילו אם אמר בהדיא רוצה אני יכול אח"כ לחזור בו ולמחות ולעקור לקידושין למפרע, שהרי עשה תנאי מעיקרא של א ימחה, ולעולם קדושה תליים עד שימות, וכן כתב בתוס' ר"י חוקן בשם בעל השלמה. ואין להקשות מנליה לרש"י הא יתלמא כשאמר בהדיא רוצה אני שוב אינו יכול למחות, דלכ"כ קשה למה הו"ל ר' ינאי לאוקמי רישא בחד מעמא ומציעתא וסיפא באיךך טעמא, הו"ל לאוקים לכולה מתני' כשאמר על מנת שלא ימחה אבא לעולם, ופירש רישא 'רוצה אבא' היינו שאמר בהדיא רוצה אני דלא מקודשת ושוב אינו יכול למחות, ומציעתא וסיפא מייירי כשלא אמר בהדיא רוצה אני לך קדושה תליין עד שימות או ימחה, אלא מדלא אוקים הכי שמע מינה דככה"ג אפילו אם אמר רוצה אני היה יכול לחזור ולמחות (מיהו ע"ש בתוס' ר"י חוקן דליכא מ"ד דס"ל דעל מנת שלא ימחה היינו רק עד שאמר רוצה אני וכו', ע"ש).

3. עי' מהרש"א דה"ה דהוי מצי לאוקמי רישא ומציעתא בחד מעמא (בעל מנת שישתוק), וסיפא בחד מעמא (בעל מנת שלא ימחה לעולם), אלא דמשמע ליה לאוקמא מת האב ומת הבן בחד גוונא.

גליץ קנין תורה

שלא ימחה הוא, ולכן אפילו אם שתק בשעת שמיעה אינם קדושים עד שימותם דהיישין שמה ימחה, ומדלא אוקים הכין) שמע מינה דדחקינן ומוקמינן מתניתין בתרי טעמא ואליבא דחד תנא, ולא מוקמינן בתרי תנאי ובהד טעמא.

(ב) רב יוסף בר אמי, מוקים מתניתין בחד תנא ובהד טעמא, ומיירי שאמר על מנת שלא ימחה אבא מכאן ועד שלשים יום, והכי פירושו: **רישא**, רצה האב, פ' שעברו שלשים יום ולא מיחה, הרי זו מקודשת. לא רצה האב, אלא מיחה בתוך שלשים יום, אינה מקודשת. **מציעתא**, מת האב, פ' בתוך השלשים יום, מקודשת ודאמרינן תו מאן מתי. **סיפא**, מת הבן, פ' בתוך השלשים יום, מלמדין את האב לומר שאינו רוצה.

איני יודע למי קידשתיה

❖ **אב שאמר קדשתי את בתי** (קמחה) ואיני יודע למי קידשתיה ונאמן האב לאוסרה על כל העולם דהימניה רחמנא דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה, **ובא אחד ואמר אני קידשתיה**; **לרב** נאמן ליתן גמ' ומכניגן עליו שהוא קדשה וגיטו גמ' ומותרת א"כ לעלמא דאין אדם חוטא ולא לו (בדבר שאינו נהנה ממנו, כגון הכא להתיר אשת איש חנם¹), אבל אינו נאמן לכונסה דהיישין שמה יצרו תוקפו. **לרב אסי אף נאמן לכנוס** ולדא הציף לשקר ולמיטר לפני האב (שקיבל הקידושין בשביל בתו) אני הוא, דמירתת דלמא מכחיש ליה האב ואמר ידענא דלאו את יהבת לי קידושין, דהאב ודאי לא יהפה עליו, ואם כנסה ואח"כ בא אחר ואמר אני קדשתיה, לא כל הימנו לאוסרה עליו. ומביא הגמרא ברייתא כוותיה דרב אסי.

ואם באו שנים וכל אחד אמר אני קידשתיה; שניהם נותנים גמ', ובכהאי גוונא מודה **רב** שאם רצו אחד נותן גמ' ואחד כונס, דכיון דאיכא אחר בהדיה שאומר אני קידשתיה מירתת, ומעיקרא שמה יכיר האב שחבירו קדשה ולא הוא, והאי קושטא אמר ושכנגדו שכיח ירא לכונסה ונותן גמ'.

❖ **אשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי** ועיי' באסרה על כל העולם דהיישין אנפשה התיבה דאיסורא, **ובא אחד ואמר אני קידשתיה**; לכולי עלמא נאמן ליתן גמ' אבל אינו נאמן לכנוס, דלא מירתת, דיודע הוא שתהא מחפה עליו ונתרצה בו ותכחיש את כל הבא לומר עוד אני הוא.

לסקול על פי האב או על פי

❖ **אב שאמר קידשתי את בתי** ועידי קדושין אין באין לפניו ואחר כך זינתה²; **לרב ולרב הסדא אין סוקלין** ועל פיו של האב זה שבא עליה, דלא הימניה רחמנא לאב אלא לאיסורא ולאוסרה על כל העולם וללא קטלא. **לרב אסי סוקלין**, דלכולה מילתיה הימניה רחמנא לאב.

– ואודא רב הסדא למעמיה ושאין האב נאמן להחזיק את הבן לענש על פיו, לא הוא ולא אחר, דס"ל שהאומר בני זה בן מ' שנים ויום אחד ומומילא ביאתה ביאה

ט. ואע"פ שהוא נתייחס למחילה לכונסה ועל דעת לכונסה אמר קן, מ"מ כיון דמודיעין ליה צמר הכי שאינו יכול לכונסה, ומ"מ עומד דיבצורו ונותן לה גט, אלמלא דקטוסטא קאמר, דל"כ לא הוה מתחיק שקריה ליתן גיטא ולהמירה לעלמא שלא כדון ולהיות חוטא ולא לו (ריש"ב).

י. כ"ה לשון רש"י, וכנראה כוונתו למ"ש התוס' (רי"ה פיו), דלכאורה קשה היך איכא למימר שנאמן לכונסה משום דמירתת, והא על כרחך איכא חד מינייהו דמשקל, ועל זה מירלו דמסתמא איתו שמיחא ממירא לכונסה ונותן גט, ולכן זה שרצה לכונסה ולא מירתת נאמן.

יא. ע"י ריב"א דעל כרחך מיירי שאמר האב קדשתי לפלוני ונא אמר עליה, דאילו כשאמר האב קדשתי את בתי ואינו יודע למי קדשתי, איך אפשר לסקול למי שגא עליה והא אין יודעין מאן בעלה. אלף אס כן נאמר דמיירי שאמר האב איני יודע למי קדשתי אבל עכ"פ ברי לי שזה שגא עליה אינו בעלה.

ואם בא על אחת מן העריות חייבת מיתה) או בתי זו בת ג' שנים ויום אחד (וממילא ביאתה ביאה וגדול הבא עליה חייב מיתה כשהיא ערוה עליו), אינו נאמן אלא לקרבן ואם בא עליה בשוגג אבל לא למכות או לענש מיתה ואם בא עליה מויד. **ותניא כוותיה דרב הסדא**, שהאומר בני זה בן י"ג שנה ויום אחד או בתי זו בת י"ב שנה ויום אחד וומיירי שהביאו שתי שערות ומי"מ כל זמן שלא הגיעו לכלל שנים הישין שמה שומא בעלמא הן ואין נענשין בכך על שום עבירה, נאמן לנדריים (ושנדריהן נדר) ולהרמיום ולהקדשות ושאם החרימו מנכסיהם הוי חרם לבדק הבית וקדשים ולערכים ושאם אמרו ערכי עלי נערכים ונותנים דמיום להקדש, אבל אינו נאמן ולהחזיק שערותיהן בחזקת סימן) לענין מלקות ועונשין.

❖ **אשה שאמרה נתקדשתי ואחר כך זינתה**, לכולי עלמא אין סוקלין על פיה ואע"פ שהחזיקה עצמה קודם הזנות בחזקת ארוסה, דמעולם לא הימנה רחמנא שנתקדשה (ומה שנאסרה לעלמא אין זה כדון נאמנות, אלא משום דשויתא לנפשה התיבה דאיסורא).

דף ס"ד

נאמנות האב לפוסלה לכהונה וזמן התרומה

❖ **האב שאמר קידשתי את בתי קמנה וגרשתיה כשהיא קמנה**; אם עכשיו (כשאמר עליה כן) עדיין היא קמנה, נאמן (לפוסלה מן הכהונה, דגרשה אסורה לכהן). אבל אם משגדלה אמר כן (שקדשה וגרשה בקמנתה, ובקמנתה לא אמר כן) אינו נאמן (ומותרת לכהן). וכן אם אמר שבתו נשבתה ביד עכו"ם ופדיתיה (וממילא פסולה היא לכהונה משום ספק וזנה ואם היא בת כהן אסורה לאכול בתרומה) בין אם היא קמנה ובין אם היא גדולה אינו נאמן.

– **להחזה אמינא**, ברישא נאמן כיון שהוא בידו והכין שעודנה קמנה הרי בידו לקדשה לאחר ולקבל הימנו גמ', לכך נאמן דמה לו לשקר הא אי בעי פסיל לה עכשיו, ובסיפא אינו נאמן דלאו בידו היא ולא לקדשה משגדלה, ולא למוסרה ביד עכו"ם בין כשהיא קמנה ובין כשהיא גדולה³.

ומקשה הגמרא ועל מה שאין האב נאמן לומר שנשכית ופדיתיה כיון דלאו בידו הוא, דאף שאין בידו למוסרה לעכו"ם מכל מקום בידו לפוסלה לכהונה (ולאוסרה לאכול תרומה) בכמה אופנים אחרים:

(א) בידו להשיאה לחלל ואדם שנולד מאלמנה שנשאת לכהן גדול, **ומדחה**, דתנא דידן ס"ל כר' דופתאי בן יהודה דאמר בנות ישראל מקוה מהרה לחללין (דאשה שנשאת לחלל ונולד להם בת הרי הבת כשרה לכהונה, וכיון שבתו של חלל כשרה לכהונה ודאי אלמנתו כשרה, דכל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו, וא"כ אין ביד האב לפסול בתו קמנה מן הכהונה, דאף כשמישיאה לחלל אינה נפסלת לכהונה, וכשמת החלל יכולה לינשא לכהן, וכן אם היא בת כהן תוכל או לאכול תרומה).

(ב) בידו להשיאה לממזר ולמ"ד קידושין תופסין בחייבי לאוין, דכיון דקידושין תופסין לו בה הוי ביד האב להשיאה לו בעבירה ונפסלת עיי' לכהונה ומלאכול תרומה, **ומדחה**, דתנא דידן ס"ל כר' עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין (וממילא אין ביד האב להשיאה לממזר, דאין ביד האב להשיאה אלא למו שקידושין תופסין לו בה).

(ג) אם אלמנה היא בידו להשיאה לכהן גדול, דאפילו ר' עקיבא ודקסבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין) מודה דקידושין תופסין באלמנה לכהן

יב. דאע"פ דכשהיא קמנה עכ"פ בידו לקדשה ולגרשה ולאוסרה לכהן, מ"מ אס היא צמ כהן לא פסיל לה עיי' מן המרומה, וכשאומר ששכית ופדיתיה הרי צא לאוסרה אף מן המרומה, ועל זה אמרינן לנלו צדו הוא.

גליץ קנין תורה

אמר בשעת קידושין אין לי אחים, לכך כי הדר אמר השתא יש לי אינו נאמן, דמסתמא לצעורה בעלמא קא מכיין, ורבי סובר דאף בזה אינו נאמן אלא להתיר ולא לאסור.

אבל אביו מדחה דברי רבא, דאדרבה כל שכן הוא, דמה התם (בבביתא) דקא מרע ליה לדבוריה (שאמר בשעת קידושין) אמרת קושמא קאמר, מתניתין דלא קא מרע ליה לדבוריה לא כל שכן (ולר' נתן יהא נאמן אף לאסור).

– לאביו, לכולי עלמא נאמן בין להתיר ובין לאסור, אבל דוקא כשאינו מפיך לה כדיבורו מחזקה דמעיקרא. לכך מתניתין מיירי דלא מוחזק לן (והא גברא בשעת מיתה) לא באחי ולא בבני (ונמצא דקיימא הך איתתא בחזקת שאינה זקוקה ליבום), הלכך כשאמר יש לי בנים, נאמן (ודאחזקה קמייתא קא מוקים לה, ואי אתי אח לאחר מכתן ואמר אחזה דמיתנא אנא לאו כל כמיניה לאוסרה, דהני דיבורו של המת לטייע לחזקה דמעיקרא), אבל אם אמר יש לי אחים (ואין לי בנים וממילא זקוקה ליבום) אינו נאמן (ולאו כל כמיניה דמפקינן לה מחזקה קמייתא).

אבל ברייתא מיירי שהיה מוחזק לן קודם קידושין באחי ולא מוחזק לן בבני (וזקוקה ליבום), וכשאמר בשעת קידושין יש לי בנים ואין לי אחים (ואינה זקוקה ליבום) לכולי עלמא דמהימנינן ליה, דאמרינן למה לו לשקר (הא לא מהני ליה האי דיבור כלום), דאי כדי למיפטר מביבס הוא דאתי הא מצי אמר לה פטרנא לך בגיטא (מהיים סמוך למיתתו). מיהו כי הדר ביה בשעת מיתה וקאמר אין לי בנים ויש אחים, פליגי רבי ור' נתן אם נחשב כמפיך לה מחזקה או לא:

רבי סבר דהא דמהימנינן ליה בשעת קידושין מטעם 'מה לי לשקר' הוא סברא אלימא ונחשב כאילו באו עדים בדבר זה (ולחיידי שאין לו אחים ויש לו בנים), ועקרו לחזקה דהוה מוחזקין ליה מעיקרא ויש לו אחים ואין לו בנים, ונמצא דמשעת קידושין קיימא הך איתתא בחזקת שאינה זקוקה ליבום), הלכך כי הדר אתי בשעת מיתה לחזור בו ואמר שיש לו אחים ואין לו בנים (וזקוקה ליבום) אינו נאמן, דלאו כל כמיניה לאפוקי מחזקה דמעיקרא.

ר' נתן סבר דהא דמהימנינן ליה בשעת קידושין מטעם 'מה לי לשקר', לא אלימא כל כך להיות נחשב כעדים ולעקור לגמרי חזקה דמעיקרא (ולאוקמה בחזקת אינה זקוקה ליבום), אלא נחשב כחזקה בעלמא, ולכך התינה אם לא היה הדר ביה בשעת מיתה היתה מותרת לעלמא (דהני דלא אתיא חזקה (שאמר בשעת קידושין שאין לו אחים ויש לו בנים) ועקרה חזקה הראשונה לגמרי, אורעי מיהא איתרעי, וכל כמה דלא איתכחש דיבוריה קמא הרי הוא מהימן, דאין אדם חוטא ולא לו, ואילו אית ליה אחי הוה הדר ביה בשעת מיתה, ומדלא הדר ביה נאמן כמה שאמר בשעת קידושין ומותרת לעלמא), אבל אם הדר ביה בשעת מיתה (ואמר שיש לו אחים ואין לו בנים וממילא הרי היא זקוקה ליבום) נאמן לאוסרה, ולא נחשב כמפיך לה מחזקה דמעיקרא (שאמר בשעת קידושין שאין לו אחים ויש לו בנים), דאדרבה הרי מוקים לה על חזקה הראשונה (שהיו מחזקין ביה קודם קידושין, שהרי לא נעקר חזקה זו לגמרי).

המקדש את בתו סתם

✦ המקדש את בתו סתם (שאמר בעל להאב 'אתה מבנותיך מקדשת לי' ולא פירש איזה מהן) אין הבוגרות בכלל.

להחזה אמינא, מיירי שיש לו קטנות הרבה (ומדאמר 'בוגרות' בלשון רבים וקטנות מיירי דומיא דגדולות) וקאמר שכולן מקודשות מספק, ושמע מינה דקידושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין (כאביו ולאפוקי מרבא לעיל דף נב.ו). ומדחה, דלעולם לא הוו קידושין, ומיירי שאין שם אלא גדולה וקטנה

גדול, דכתיב 'אלמנה לא יקח' וסמיך ליה 'ולא יחלל זרעו בעמיו' דמישמע זרעו (ושל אלמנה לכהן גדול) אינם אלא מחוללין מן הכהונה אבל אין נעשים ממוזרים (וכיון דאין הולד ממוזר שי"ט דקידושין תופסין בחיובי לאין דכהונה, דנקטינן שכל שאין לה קידושין עליו הולד ממוזר, ומאחר דקידושין תופסין לו בה שוב הוי ביד האב להשיאה לו בעבירה, וא"כ איך סתם מתני' דבכל גזונא אין בידה לפוסלה לכהונה, והא עכ"פ באלמנה הוי בידו). ומדחה, דתנא דידן ס"ל כרבי ישבב אליבא דר' עקיבא, דכל שאין לו ביאה בישראל (וכל איש בישראל שאין ביאתו מותרת באשה שיבא עליה) הולד (ושגולד מאותה ביאה) ממוזר (ואפילו בחיובי לאין דכהונה).

(ד) הניחא אם נאמר דר' ישבב טעמיה דנפשיה קאמר (והכלל הוא בידו דלר' עקיבא כל ביאה שהיא בעבירה הולד ממוזר) אתי שפיר דאין ביד האב להשיא בתו למי שמחללה בכיאתו (דבכל גזונא אין קידושין תופסין בה וממילא אין ביד האב להשיאה לו), אבל אם נאמר שלא בא אלא לאפוקי מדר' סימאי בחיובי לאין דכהונה (ודר' סימאי אמר בשם ר' עקיבא דקידושין תופסין בחיובי לאין דכהונה כגון אלמנה לכהן גדול, ועל זה בא ר' ישבב לאפוקי שאין קידושין תופסין בה והולד ממוזר) (ומודה בחיובי עשה דקידושין תופסין לו בה, קשה הרי ביד האב להשיאה לחיובי עשה (כגון מצרי ואדומי תנן ג' דורות, והן מחללין אותה מתרומה וכן הכהונה).

– למסקנא, על כרחק לא הוי טעמא דמתניתין דרישא בידו וסיפא לאו בידו, דאף רישא לאו בידו, דנהי דבידו לקבל קידושין בשבילה מאיש שבא לקדשה, אבל אין בידו לגרשה ממנה אחר כך. ואפילו לקדשה לאו בידו הוא, דאילו אמר האי גברא לא ניהא לי לקדשה מי מצי מקדש ניהליה בעל כרחיה.

אלא טעמא דמתניתין, דברישא כשעדיין היא קטנה (ואו נערה) נאמר לומר שקידשה וגירשה, דרחמנא הימניה לאב בנישואיה, דכתיב 'את בתו נתתי לאיש הזה'; כשאומר 'לאיש' אסרה על הכל (שאין אנו יודעים למי) וכי הדר אמר 'הזה' התירה לאיש זה. אבל כסיפא כשכבר גדלה לא הימניה רחמנא בנישואיה (דבבוגרת לא מישתעי קרא), וכן בשבויה לא הימניה רחמנא כלל לא כשהיא קטנה ולא כשהיא גדולה.

נאמנות הבעל לפטור או לחייב אשתו ביבום

✦ במתניתין תנן, שאם אמר אדם בשעת מיתתו יש לי בנים (וממילא אין אשתו זקוקה ליבום) נאמן, אבל אם אמר יש לי אחים (ואין לו בנים וממילא אשתו זקוקה ליבום) אינו נאמן. מיהו בבביתא פליגי רבי ור' נתן, כשאמר בשעת קידושין יש לי בנים (ואינה זקוקה ליבום) ובשעת מיתה אמר אין לי בנים (וזקוקה ליבום), או אמר בשעת קידושין אין לי אחים (ואינה זקוקה ליבום) ובשעת מיתה אמר יש לי אחים (וזקוקה ליבום) דלרבי בתרווייהו אינו נאמן, דנאמן להתיר ואינו נאמן לאסור, ולר' נתן אף נאמן לאסור.

להחזה אמינא לא אתיא מתניתין כר' נתן, אלא כרבי דנאמן להתיר ואינו נאמן לאסור. למסקנא אתיא מתניתין אף כר' נתן, ונחלקו רבא ואביו איך לפרש החילוק שבין המשנה והברייתא:

– לרבא, הוי טעמא דמתניתין כנ"ל דנאמן להתיר (ואין חילוק אם מוקים אותה אחזקה קמייתא או מפכי לה מחזקה קמייתא, דאפילו אם היתה עד הגה בחזקת זקוקה ליבום והשתא קאמר שיש לו בנים ואינה זקוקה ליבום מ"מ נאמן להתירה) ואין נאמן לאסור (ולצעורה קא מכיין), ולעולם אף ר' נתן מודה לזה. וברייתא שאני כיון דהדר ביה מדיבורא קמא (שאמר בשעת קידושין להיפק), ובהו סובר ר' נתן דאף נאמן לאסור (דמסתמא הדר ביה כדי שלא יהא עון תלוי בו, משי"כ במתניתין שלא

גליץ קנין תורה

❖ **לאביי לא נחלקו ר' מאיר ור' יוסי אלא בכ' כתי בנות** ודהתם קסבר ר' מאיר דכל כת ראשונה עביד איניש דקרי להו גדולה לגבי כת שניה, וכן להיפך כל כת שניה קרי להו קטנה לגבי כת ראשונה, **אבל בכת אחת** (שנולדו מאשה אחת) מודה ר' מאיר שאם אמר גדולה היינו גדולה ממש ואם אמר קטנה היינו קטנה ממש, דאמצעיית בשמה קרי לה ופלונית כתי, ואין קורא לה לא גדולה ולא קטנה.

ולפי זה אף בשתי כיתי בנות יש חילוק בין כת ראשונה לכת שניה, דכת ראשונה מיירי דאיכא גם אמצעיית ונאף היא עביד איניש דקרי לה גדולה לגבי כת שניה, ולא איצטריך תנא למתנייה בהדיא דכיון דקתני דקטנה שבכת ראשונה אסורה ודקרי לה גדולה לגבי כת שניה פשיטא דאמצעיית דקשישא מינה אסורה. משא"כ כת שניה מיירי בשאין שם אלא גדולה וקטנה ולהכי תני כולן אסורות 'חויין מן הקטנות שבקטנות', דאם היה מיירי דאיכא גם אמצעיית היה מודה ר' מאיר שאינה בכלל ספק גדולה, והיה תני במתניתין 'חויין מן הקטנות שבקטנות'.

❖ **הנודר עד הפסח** (שאמר קונם שאיני נהנה לך עד הפסח) אסור עד שיגיע פסח ומשנכנס ליל ראשון מותר. ואם אמר **עד שיהא פסח**, אסור עד שיצא פסח (דכיון דאמר לישנא יתירא, בעוד שיהא פסח קאמר). ואם אמר **עד פני פסח**, נחלקו ר' מאיר ור' יוסי, במס' נדרים תנן **דלר' מאיר** אינו אסור אלא עד שיגיע, ומשיגיע אין כאן פסח (דלא מחית איניש נפשיה לספיא, ולר' יוסי אסור עד שיצא פסח מחית איניש נפשיה לספיא, והוא להיפך ממה שמבואר במתניתין כאן. ומסקינן דמוחלת השיטה והך דנדרים, ולר' מאיר אסור עד שיצא ולר' יוסי אסור עד שיגיע.

- **לחזרה אמינא** פליגי ר' מאיר ור' יוסי אם קרינן לימים אמצעיים 'פני'; ר' מאיר סבר דאע"פ דכל יום (של פסח) הוא 'פני' לחבירו, מכל מקום לא מחית איניש נפשיה לספיא (שיהא צריך לשאול איזה הוא, וכי קאמר 'פני' לא נתכוין אלא לתחילת יום ראשון ושהוא פני שבכולן, ור' יוסי סבר מחית איניש נפשיה לספיא וקרי לכולהו פני ואסור עד שיצא (דאפילו אחרון של פסח הוי תחלתו פני לסופו). **למסקנא** דאביי הנ"ל דבכת אחת כו"ע לא פליגי דאין אמצעיית בכלל ספיא, אי אפשר לפרש הכי (דהא לכ"ע לא קרי לימים אמצעיים 'פני' למה שמאחר ממנו), אלא פליגי בלישנא של 'עד פני פסח'; ר' יוסי סבר דהיינו עד קמי פיסחא, ור' מאיר סבר עד דמופני פיסחא (שיהא הפסח פנוי, לשון פונה ועובר).

וכיון שהבוגרת אינה בכלל ספק לא נשאר אלא קטנה אחת והוי קידושי ודאי וראוי לביאה, והא דנקט 'בוגרות' בלשון רבים קאי על בוגרות דעלמא (וכלומר דכל איש שיש לו בת בוגרת והאב קיבל קידושין בשביל בתו פתם אין אותן בוגרות בכלל הקידושין שקיבל).

והרבותא הוא, דמיירי שהבוגרת עשתה אביה שליח לקבל קידושין בשבילה, וגם אמרה לו שהכסף קידושין יהא שלו, ולכך הו"א דכשקיבל קידושין בסתם נתכוין (גם) אדעתה דידה (שהרי נעשה שליח בשבילה וגם קידושיה שלו כמו בכתו קטנה שקידושיה לעולם שלו), קמ"ל דלא שביק איניש בתו קטנה דהוי מצוה דרמיא עליו להשיאה (דכתיב 'את בנותיכם תנן לאנשים') ועביד מצוה דלא רמיא עליו (אלא שליח בעלמא הוא, והוא יש לה דעת להשיא עצמה).

המקדש בתו גדולה או קטנה ואינו יודע איזה מהן

❖ **מי שיש לו ב' כתי בנות משתי נשים** (שנשא שניה לאחר מיתת הראשונה, ונמצא שכתו הקטנה של אשתו הראשונה גדולה מכתו הגדולה של אשתו שניה), ואמר קדשתי את בתי הגדולה, ואינו יודע אם גדולה שבגדולות ודהיינו כת הראשונה) או גדולה שבקטנות (דהיינו כת שניה) או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולות שבקטנות; **לר' מאיר** כולן אסורות חויין מן הקטנות שבקטנות, ודכל אחת קרויה גדולה אצל קטנה הימנה, ולר' יוסי כולן מותרות חויין מן הגדולה שבגדולות. וכן להיפך, אם אמר קדשתי את בתי הקטנה ואינו יודע אם קטנה שבקטנות או קטנה שבגדולות או גדולה שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנות שבגדולות; **לר' מאיר** כולן אסורות חויין מן הגדולות שבגדולות, ולר' יוסי כולן מותרות חויין מן הקטנה שבקטנות. וטעם פלוגתתם; **ר' מאיר** סבר מחית איניש נפשיה לספיא, ור' יוסי סבר לא מחית איניש נפשיה לספיא ולמימר מילתא דליתי ביה לדידי שאילה להכמים, אלא כי אמר 'גדולה' ודאי לגדולה שבגדולות נתכוין.

וצריכא לאפלוגי בין ברישא (כשאמר קדשתי את בתי הגדולה) ובין בסיפא וכשאמר קדשתי את בתי הקטנה, דאי אשמעינן רק ברישא הו"א בהך קאמר ר' מאיר דכל אחת קרי לה גדולה כיון דאיכא זוטרא מינה וישבה הוא לאדם לקרות בתו בלשון גדולה אם יש קטנה ממנה, אבל בסיפא אימא מודי ליה לר' יוסי דלא קרי קטנה אלא לקטנה שבכולן, קמ"ל. וכן אי תנא פלוגתא רק בקטנה הוה אמינא בהא קאמר ר' יוסי אבל בגדולה מודה לר' מאיר, קא משמע לן דבתרווייהו פליגי.

שאלות ותשובות לחזרה

- דף ס"ב -

- א. המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא עשירה והרי היא ענייה, מקודשת או לא? ולמה? מקודשת, מפני שלא הטעתו (אלא הוא הטעה את עצמו, וכיון שלא פירש לאו כל במינה לומר שהוא מקח טעות דהוה להו דברים שבלב).
- ב. האומר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים, מה דינו? ולמה? לא חל שם תרומה על התלוש, דמחובר אינו חייב בתרומה (יראשית דגן כתיב, מידי דמיידין שנאסף בכרי) והתלוש הוא טבל ביד כהן (ויכול לתרום עליו ממקום אחר ואי יחי כולה חולין, והמחובר שהופרש עליו לא נתקן וכשיתלוש צריך לחזור ולתרום ממנו).
- ג. היו לו פירות מחוברים שכבר הביאו שלישי ואמר שיהיו תרומה על פירות ערוגה תלושים לכשיתלושו, מה דינו? ולמה? לכולי עלמא כשנתלושו הוי תרומה (למפרע, ע"י רש"י ורש"ש), דבידו לתלוש ולהפריש מיד וכל שבידו לאו כמחוטר מעשה דמי.

קנין תורה גליון

ד. היו לו פירות מחוברים שלא הביאו שלישי ואמר שיהיו תרומה על פירות ערוגה תלושים לכשיביאו שלישי ויתלשו, מה דינו?

לתנא דמתניתין: בכל גוונא לא הוי תרומה [שעדיין לא בא לעולם ביאה גמורה]. **לר' אליעזר בן יעקב:** בשחת דבי כיבשא לכו"ע הוי תרומה [שכבר בא מקצתו לעולם ומידי דמינכר וחשוב הוא]. **בשחת דבי שקיא,** ללישנא קמא לכו"ע הוי תרומה, ללישנא בתרא; לרבה לא הוי תרומה [דכיון דעבידא דפסידה כשאין משקין אותה כראוי הוי כמי שלא בא לעולם כלל] ולרב יוסף הוי תרומה. **באגם,** ללישנא קמא; לרבה לא הוי תרומה [שאינה אלא צמחים רכים] ולרב יוסף הוי תרומה, ללישנא בתרא לכו"ע לא הוי תרומה.

ה. האומר לשפחתו הרי את מקודשת לי לאחר שאשחרריך; מה הדין לתנא דמתניתין? ולמה?

אינה מקודשת אע"פ שבידו לשחררה, דמעיקרא בהמה והשתא דעת אחרת [אין מחוסר מעשה גדול מזה, ובכ"כ לא מהני מה שהוא בידו].

ו. הנותן פרוטה לאשתו ואמר לה הרי את מקודשת לאחר שאגרשיך, מה דינה לתנא דמתניתין? ולמה?

אינה מקודשת, דנהי דבידו לגרשה אבל אין בידו לקדשה אחר כך.

ז. בעי רב אושעיא הנותן ב' פרוטות לאשה באחת אמר התקדשי לי היום ובאחת אמר התקדשי לי לאחר שאגרשיך; למה לה פשט ליה מדין

הז"ל [כשאומר לאשתו הרי את מקודשת לאחר שאגרשיך?]

דשמא הכא עדיף דכי היכי דתפסי קידושין השתא תפסי נמי לאחר כן [דמגו דאי בעי לקדשה עכשיו תפסי נמי לאחר זמן מהשתא].

ח. האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי, וילדה אחר כך, מקודשת לו או לא לתנא דמתניתין, לר' אליעזר בן יעקב? ולמה?

לתנא דמתניתין: בכל גוונא לא אמר כלום [דכל זמן שלא נולדה הוי דבר שלא בא לעולם ביאה גמורה]. **לר' אליעזר בן יעקב:** אם לא היתה מעוברת כשאמר כן, לא אמר כלום [דאין אדם מקנה דבר שלא בא כלל לעולם]. **היתה מעוברת ולא הוכר עוברת,** ללישנא קמא; לרבה לא אמר כלום [דדמי לאגם], לרב יוסף מקודשת. **אם הוכר עוברת;** בין לרבה ובין לרב יוסף מקודשת [אפי' ללישנא בתרא, דהוכר עוברת דמי לשחת דבי כיבשא דהכא נמי גמרו בידי שמים].

– דף ס"ג –

ט. האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגירי, לאחר שתתגירי, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשחררי, לאחר שימות בעליך, לאחר

שתמות אחותיך, לאחר שיחלוץ לך יבמיך; מה דינה (ג) שישות: תנא דמתניתין, ר' אליעזר בן יעקב ור' מאיר, ר' יהודה הנשיא? ולמה?

לתנא דמתניתין: בכל גוונא אינה מקודשת, דהוי כדבר שלא בא לעולם [דמחוסר מעשה]. **לר' אליעזר בן יעקב ור' מאיר:** בכלהו מקודשת, דאדם מקנה דבר שבא מקצתו לעולם. **לר' יהודה הנשיא:** בכלהו מודה לר' אליעזר בן יעקב ור' מאיר דמקודשת, מלבד באומר 'לאחר שימות בעליך' או 'לאחר שתמות אחותיך', דבהני אינה מקודשת מדרבנן משום איבה [איבת אחותה ואיבת בעלה].

י. אשה שאסרה מועשה ידיה על בעלה כהקדש, צריך בעלה להפטר הנדר או אינו צריך? (תנא קמא, ר' עקיבא)

לתנא קמא אין צריך להפטר שאין נדרה חל שהרי משועבדת לו, **ולר' עקיבא** יפטר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו. מיהו למי"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בלאו הכי לא חל נדרה [אף על ההעדפה] אלא אם כן אמרה יקדשו ידי לעושיהם [וידיים איתנהו בעולם].

יא. האומר לאשה הרי את מקודשת לי בשכר שהרכבתיך על החמור, או בשכר שארכיבך על החמור, מקודשת או לא? ולמה?

בשכר שהרכבתיך על החמור: לכו"ע אינה מקודשת, דהו"ל מקדש במלוה. **בשכר שארכיבך על החמור:** לתנא דברייתא שמיין אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת, דקסבר אינה לשכירות אלא לבסוף. **לתנא דמתניתין** אפילו כששוה פרוטה אינה מקודשת, דקסבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף [דהו"ל מלוה גבה והמקדש במלוה אינה מקודשת].

יב. האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלמון וכו'; איך מוקים ריש לקיש למתניתין? ומנליה לומר כן?

מיירי שנתן לה שוה פרוטה וקידשה בזה, אבל **בשכר** שאדבר עליך לשלמון אינה מקודשת [אפילו כששוה פרוטה] דקסבר תנא דמתני' ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף. ויליף ריש לקיש זה מדרקתני 'על מנת' ולא קתני 'בשכר', ש"מ כל על מנת היכא דיהב לה הוא.

יג. 'על מנת שירצה אבא רצה האב מקודשת ואם לאו אינה מקודשת, מת האב הרי זו מקודשת, מת הבן מלמדין האב לומר שאינו רוצה; איך

מוקמינן למתניתין למסקנא? (ר' ינאי, רב יוסף)

ר' ינאי: רישא מיירי כשאמר על מנת שישתוק אבא [בשעת שמיעה; שתק מקודשת, לא שתק אלא מיחה אינה מקודשת], ומציעתא וסיפא מיירי כשאמר על מנת שלא ימחה אבא לעולם [לכך כל זמן שהאב חי אינה מקודשת שמא ימחה, ורק כשמת ולא מיחה מקודשת, ואם מת הבן מלמדין האב למחות ואינה מקודשת]. **רב יוסף:** בין רישא ובין סיפא מיירי כשאמר על מנת שלא ימחה אבא מכאן ועד שלשים יום [רצה האב פי' שעברו לו יום ולא מיחה מקודשת, לא רצה פי' שמיהא בתוך לו יום אינה מקודשת, מת האב בתוך לו יום מקודשת, מת הבן בתוך לו יום מלמדין את האב לומר שאינו רוצה].

יד. האומר קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה, ובא אחד ואמר אני קדשתיה, האם נאמן או לא (לרב, לרב אסי)? ולמה?

לרב נאמן ליתן גט דאין אדם חוטא ולא לו, ואינו נאמן לכנוס דאימא יצרו תוקפו. **לרב אסי** אף נאמן לכנוס [דלא חציף למימר לפני האב אני הוא דמיררת דלנא מבחיש ליה].

טו. האומר קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה, ובאו שנים וכל אחד אמר אני קדשתיה, האם נאמנים או לא (לרב, לרב אסי)? ולמה?

לכולי עלמא שניהם נאמנים ונותנים גט, ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס, דבהא מודה רב דכיון דאיכא אחר בהדיה שאומר אני קדשתיה מירתת.

טז. אשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי, ובא אחד ואמר אני קדשתיה, מה הדין לרב אסי? ולמה?

מודה רב אסי שנאמן רק ליתן גט ואינו נאמן לכנוס, דבהא לא מירתת מפני שהיא מחפה עליו.

גליון קנין תורה

יז. אב שאמר קידשתי את בתי, ואחר כך זינתה; סוקלין על ידו או לא? ומאי טעמא?
י"א (רב ורב חסדא) אין סוקלין, דלא הימניה רחמנא לאב אלא לאיסורא ולא לקטלא, וי"א (רב אסי) סוקלין דלכולה מילתיה הימניה.

יח. אשה שאמרה נתקדשתי ואחר כך זינתה; סוקלין על פיה או לא?
לכולי עלמא אין סוקלין, דלדידה לא הימניה רחמנא [ומה שנאסרה לעלמא טעמא אחרינא הוא דשויתא לנפשה חתיכה דאיסורא].

יט. האומר בני זה בן מ' שנים ויום אחד או בתי זו בת ג' שנים ויום אחד, נאמן או לא?
לרב חסדא [דס"ל לא הימניה רחמנא לאב לקטלא] נאמן לקרבן אבל לא למכות ולא לעונשין [אבל לרב אסי דלכולה מילתיה הימניה נאמן אף למכות ולעונשין].

- דף ס"ד -

כ. למה נאמן אדם לומר קדשתי את בתי וגרשתיה בעוד כשהיא קטנה, ולא כשהיא גדולה; לההוה אמינא ולמסקנא?
לההו"א: קטנה בידו לקדשה ולגרשה, גדולה לאו בידו. למסקנא: הימניה רחמנא לאב בנישואי בתו קטנה ונערה, אבל לא בבוגרת.

כא. למה אין אדם נאמן לומר על בתו שנשבת ופדיתה בין שהיא קטנה ובין שהיא גדולה; לההוה אמינא ולמסקנא?
לההו"א: דלאו בידו [לאוסרה לאכול בתרומה], למסקנא: בשבויה לא הימניה רחמנא לאב.

כב. מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן, יש לי אחים אינו נאמן; לרבא מאי טעמא דמתניתין, וכמאי פליגי רבי ור' נתן בברייתא?
במתניתין הטעם דנאמן להתיר ואין נאמן לאסור לכ"ע. וברייתא שאני כיון דהדר ביה מדיבורא קמא; לכך לר' נתן אף נאמן לאסור [דהדר ביה כדי שלא יהא עון תלוי בו], ולרבי אף בזה אינו נאמן אלא להתיר ולא לאסור.

כג. מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן, יש לי אחים אינו נאמן; לאבבי מאי טעמא דמתניתין, וכמאי פליגי רבי ור' נתן בברייתא?
מתניתין מיירי דלא מוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני, לכך נאמן שיש לו בנים דאחזקה קמייתא מוקים לה, ואינו נאמן שיש לו אחים כיון דמפיק לה מוחזקה. ברייתא מיירי שהיה מוחזק לן באחי ולא בבני, וכשאמר בקידושין להיפך היה נאמן דמה לו לשקר; לרבי 'מה לו לשקר' כעדים ועקרי לחזקה ראשונה, לכך במיתתו אינו נאמן לחזור דמפיק מוחזקה דמעיקרא [שהחזקה בשעת קידושין], לר' נתן 'מה לו לשקר' לאו כעדים אלא כחזקה ולא נעקר חזקה הראשונה לגמרי, לכך במיתתו נאמן דמוקים לה על חזקה הראשונה.

כד. יש לו כת אחת של הרבה בנות ואמר קדשתי את 'בתי הגדולה'; האם הוא כל הבנות האמצעיות בכלל ספק קידושין?
לכולי עלמא אינם בכלל ולא נתכוין אלא לגדולה שבכולן, דאמצעית בשמה קרי לה.

כה. יש לו ב' בתי בנות [ובכל כת יש גם אמצעיות] ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות וכו'; איזה מהן בכלל ספק קידושין?
לר' מאיר, כל כת הראשונה הוי בכלל ספק קידושין, ואפילו האמצעיות, אבל בכת השניה הוי רק גדולה שבכולן בכלל ספק, ולא הקטנה וגם לא האמצעיות. לר' יוסי, כולן מותרות חוץ מן הגדולות שבגדולות.

כו. הנודר עד הפסח, או עד שיהא פסח, או עד פני פסח; עד מתי אסור?
עד הפסח, לכ"ע עד שיגיע פסח. עד שיהא פסח, לכ"ע עד שיצא פסח. עד פני פסח, לר' מאיר אסור עד שיצא, דמשמע ליה לישנא 'עד דמיפני פיסחא', ולר' יוסי אסור עד שיגיע, דמשמע ליה לישנא 'עד קמי פיסחא'.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה מיכל ראזענבערג הי"ו

נציב חודש אדר

לעי"נ חותנו הרבני החסיד המפורסם

מוה"ר יוסף שמואל ב"ר מתתיהו ע"ה לאנדא

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה
לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק
לא ימושו מפיק ומפי זרע ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה
הנהלת חבורת קנין תורה